

VIII. IN MEMORIAM

Marian Biskup (1922-2012)

Dnia 16 kwietnia 2012 roku zmarł nestor polskich humanistów i jeden z najwybitniejszych historyków naszego pokolenia Marian Biskup, członek rzeczywisty Polskiej Akademii Nauk, członek czynny Polskiej Akademii Umiejętności i profesor zwyczajny Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, wieloletni przewodniczący Komitetu Nauk Historycznych PAN, prezes Towarzystwa Naukowego w Toruniu, b. prezes Polskiego Towarzystwa Historycznego, redaktor kwartalnika „Zapiski Historyczne” i popularyzator wiedzy historycznej, członek wielu organizacji oraz towarzystw naukowych w kraju i zagranicą, doktor *honoris causa* Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, laureat Nagrody Fundacji na rzecz Nauki Polskiej.

Profesor Marian Biskup należał do poznańskiej szkoły mediewistycznej, której prominentnymi przedstawicielami byli Kazimierz Tymieniecki, Teodor Tyc, Leon Koczy, Karol Górski i Gerard Labuda. Jako uczeń Karola Górskiego związał się na całe życie ze środowiskiem naukowym Torunia. Jego główne zainteresowania twórcze koncentrowały się na historii Pomorza wschodniego w XIV-XVI wieku. Badał ją w kontekście ogólnopolskim i nadbałtyckim, jako część historii Polski i w ścisłym powiązaniu z dziejami państwa krzyżackiego w Prusach. Jego oparte na niezwykle szerokiej bazie źródłowej studia obejmowały zagadnienia morskie, militarne, gospodarcze, społeczne, kulturalne i prawne. Te ostatnie pozwalają Go zaliczyć także do grona wybitnych historyków ustroju i prawa.

Najwcześniejsze badania Mariana Biskupa dotyczyły walk o zjednoczenie Pomorza Wschodniego z Polską i znalazły wyraz w monografiach: *Stosunek Gdańska do Kazimierza Jagiellończyka w okresie wojny trzynastoletniej* (1952) i *Zjednoczenie Pomorza Wschodniego z Polską w połowie XV wieku* (1959). Ich ukoronowaniem było dzieło: *Trzynastoletnia wojna z Zakonem Krzyżackim 1454-1466* (1967). Równoległe prowadził Autor badania nad przeobrażeniami społeczno-gospodarczymi Prus Krzyżackich w XV wieku: nad pańszczyzną, poddaństwem chłopów, rozwojem handlu wiślanego, a także

nad całością procesu dziejowego tych ziem w XIV-XVI wieku. Ich efektem były tomy *Historii Pomorza* (1969, 1976). Dużo uwagi poświęcił Autor również międzynarodowym próbom sekularyzacji Prus Krzyżackich w roku 1525, o czym świadczą monografie: *Polska a Zakon Krzyżacki w początkach XVI wieku. U źródeł sekularyzacji Prus krzyżackich* (1984) oraz „*Wojna pruska*” czyli *wojna Polski z zakonem krzyżackim 1519-1521* (1991). Ponadto rozwijał Marian Biskup swe badania nad spuścizną panowania krzyżackiego, tj. Prusami Królewskim po roku 1466. Wiązał je z nowocześnie traktowaną geografją historyczną i pracami atlasowymi. Zwieńczeniem tych badań stało się zaliczające się już dziś do klasyki dzieło—synteza *Prusy Królewskie w drugiej połowie XVI wieku* (1961).

Już w pięćdziesiątych latach ubiegłego wieku podjął Marian Biskup (początkowo wspólnie z Karolem Górskim) edycję protokołów posiedzeń i korespondencji stanów Prus Królewskich z przełomu XV i XVI wieku. Wydane w latach 1955-1993 tomy *Akta Stanów Prus Królewskich dla lat 1479-1512* (t. 1-6) oraz 1516-1525 (t. 7-8) zostały przez krytykę uznane za czołowe wydawnictwo źródłowe dla dziejów stanów w Europie Środkowej. Ich podsumowaniem stała się wydana wspólnie z Gerardem Labudą publikacja *Dzieje Zakonu Krzyżackiego w Prusach* (1986).

Rezultatem zainteresowań twórczych Mariana Biskupa dziejami Prus Królewskich były teksty obrazujące życie i środowisko pomorsko-warmińskie Mikołaja Kopernika, uznane za główne osiągnięcie polskiej kopernikanistyki lat siedemdziesiątych. Zostały one zaprezentowane w czasie Międzynarodowego Zjazdu Historyków Nauki i Astronomii w Toruniu, a następnie ogłoszone drukiem w wydawnictwach francuskich, włoskich i niemieckich.

Dalszym sukcesem naukowym Mariana Biskupa były rezultaty badań nad problematyką historii militarnej i polityczno-dynastycznej Polski Jagiellońskiej (por. m.in. tomy *Historii dyplomacji polskiej za lata 1434-1506*) oraz studia nad historią miast (por. *Dzieje Inowrocławia, Historia Gdańska, Historia Torunia*).

Obraz dzieła życia Mariana Biskupa nie byłby pełny, gdyby nie podkreślić Jego zasług jako redaktora „Zapisków Historycznych”, czołowego dziś organu o tematyce pomorsko-bałtyckiej w naszej historiografii, jednego z najlepiej redagowanych periodyków w całej polskiej humanistyce. Jako niezrównany redaktor swego ukochanego pisma Profesor Marian Biskup ściśle współpracował z redakcją „Czasopisma Prawno-Historycznego”.

*

Dane o życiu i twórczości Profesora Mariana Biskupa zamieszczono m.in. w tomie pt. *Marian Biskup. Doctor honoris causa Universitatis Studiorum Mickiewicziana Posnaniensis*. Poznań 2002 oraz „Zapiski Historyczne”

T. LXXII, 2007, z. 2-3. Tamże bibliografia M. Biskupa za lata 2002-2007 zestawiona przez Ireneusza Czarcieńskiego (s. 11-14). Bibliografię publikacji Mariana Biskupa za lata 1949-2001 zestawiał I. Czarcieński w: M. Biskup, *Opera minora. Studia z dziejów Zakonu Krzyżackiego, Prus, Polski i krajów bałtyckich*, Toruń 202, s. 8-53.

HENRYK OLSZEWSKI (Poznań)